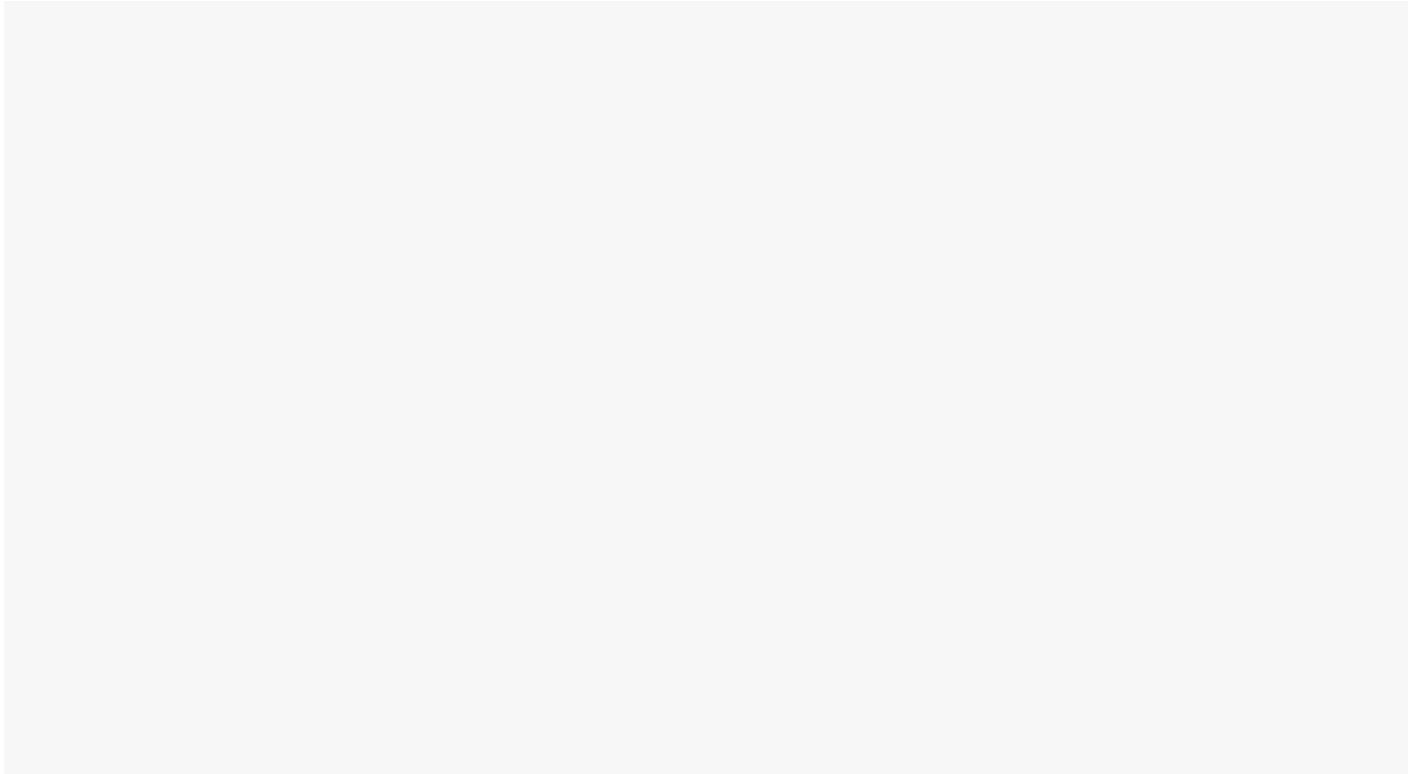

BOJ O TRH S PALIVAMI BUDE KRUTÝ, SLOVÁCI SE OCITNOU V ŠOKU. Falešná solidarita s Ukrajinou bude měřena velmi drahými penězi Evropanů. Energetické peklo pro Slováky schválil v Bruselu Heger. Paliva na příděl lze brzy realitou

8. června 2022 v Ekonom & Byz, Hlavní, Komentáře, Politika & Lid. práva, Slovensko

Velikost textu:

Stáhnout PDF

SLOVENSKO: Přísliby levných energií nebudou fungovat, přidělový systém lidí brzy dožene. Jako médiím 6. června uvedl na tiskové konferenci předseda parlamentu Boris Kollár. Slováci si výrazně připlatí za paliva a další problémy teprve přijdou.

Vystát si dlouhou řadu na benzinové pumpě a natankovat do kanystru jen pár litrů tak, aby to vystačilo rodině na základní přepravu za prací či rodinou. To, co politici vlády Eduarda Hegera ještě veřejně nepřipouštějí, se může stát brzy realitou, upozorňuje na to Mezinárodní agentura pro energetiku.

Když se v Evropě a USA zahájí hlavní dovolenková sezóna, poptávka po palivech podle ní stoupne, což může způsobit nedostatek nafty, benzínu i leteckého paliva, upřesnila agentura před několika dny.

Lídr Evropské unie se politicky rozhodl definitivně odstříhnout od ruských komodit. Sankční balíčky již obsahují ruské uhlí, jehož import by Evropa měla ukončit 10. srpna 2022. Evropská komise (EK) rozhodla o postupném ukončení dodávek ruské ropy do šesti měsíců a rafinovaných produktů do konce roku 2022.

Problém je v tom, že v ekonomických a surovinových válkách jako v té, kterou vedeme s Ruskem, většinou vyhrávají země, které suroviny mají, nad těmi, které je nemají. A Slovensko se ocitá ve značné nevýhodě.

Přesto premiér Eduard Heger bez problémů odklepl v Bruselu, že výjimka pro náš trh nebude trvat tři roky, ale jen osm měsíců, a to na vývoz ropných produktů.

Těžnosti, které pocítí Slováci na vlastní kůži, nenechají na sebe dlouho čekat.

Špatné rozhodnutí politiků, křik do vlastních řad

Litr 98 oktanového benzínu se koncem května 2022 poprvé prodával za více než dvě eura, ukázaly průměrné týdenní údaje zveřejněné Statistickým úřadem SR.

Analytici předpovídají, že ceny pohonných hmot budou růst také kvůli embargu na dovoz ropy z Ruska. Stejně problémy začínají připouštět i politici ve vládě. Jak médiím 6. června uvedl na tiskové konferenci předseda parlamentu Boris Kollár, Slováci si výrazně připlatí za paliva a další problémy teprve přijdou.

„Nevím, jestli jdeme tedy zachraňovat světový mír, nebo jak. Toto je falešná solidarita. My děláme pro Ukrajinu hodně, ale jsem první v řadě, který křičí, že ekonomicky nepoškozujeme Slovensko a naše lidi. Když jsme jednou mohli vyjednat výjimku na tři roky, měli bychom tvrdě na nich trvat. Když se chtěl někdo někomu zalíbit, tak mě to mrzí, doplatí na to běžní lidi. Bylo to velmi nešťastné,“ uvedl Boris Kollár s tím, že by byl rád, kdyby v budoucnu o směřování Slovensko a závažných dopadech na celý trh rozhodoval parlament a ne dva politici.

Jak dále poznamenal, myslel tím premiéra Eduarda Hegera a ministra hospodářství Richarda Sulíka. I z tohoto vyjádření Borise Kollára je jasné, že se zkrácením lhůty nesouhlasili všichni koaliční partneři, možná se to dozvěděli až po „funusu“. Tento problém se prý bude řešit i na koaliční radě.

„Stát by měl Slovnaft zdanit mimořádnými výnosy. Navrhl bych nechat ho tři roky fungovat a žít z levné ropy, ať vydělá. Potom mu můžeme vzít miliardu eur pro různé sociální skupiny. My jsme si lhůtu zkrátili na osm měsíců, co jsme se zbláznili,“ poznamenal Kollár.

Přídělový systém? Může to být tvrdá realita

Představitelé bratislavské rafinerie řeší aktuálně zcela jiné problémy, než byla avizována vyšší daň. Trápí je jiné priority. Tvrdí, že už za osm měsíců může nastat technický problém kvůli zavedení embarga na obchodování s ruskými ropnými produkty.

„Dosud nám nejsou známy důvody, na jejichž základě se tříleté období změnilo na osm měsíců. Z tohoto důvodu nemůžeme nést případné následky a dopady na slovenskou ekonomiku a zásobování obyvatelstva,“ poznamenal pro média Anton Molnár, ředitel komunikace společnosti Slovnaft.

Slovnaft vyvází dvě třetiny produkce, proto toto omezení bude mít radikální dopad na rafinérii, upozorňuje TREND Radovan Ďurana, analytik Institutu ekonomických a sociálních analýz (INESS): **„Rafinerie není kamna na chléb, ale technologicky složitá zařízení, které musí splňovat velmi přísné technologické a environmentální kritéria. Úprava výroby zabere dlouhou dobu a je sporné, zda by to Slovnaft pravděpodobně do příštího září vůbec stihl,“** objasnil pro TREND.

Pokud to nestihne, tak v tomto regionu bude podle analytika chybět poměrně velký objem produktů, především nafty, která je v Evropě dlouhodobě nedostatečná.

„Právě z toho důvodu je nepravděpodobné, že jiné rafinerie by uměly tento výpadek snadno nahradit. Vždyť proč by už dnes nevyužívali tržní prostor k jeho obsazení? K čemu by držely rezervní kapacity? Nedostatek nabídky nutně povede k růstu cen,“ konstatuje Ďurana.

Pro podnikatele to bude podle analytika INESS znamenat riziko výrazného nárůstu cen, který by doprovázel nedostatek paliv a olejů. **„Růst cen lze očekávat už nyní, protože firmy se budou snažit alespoň v nějaké formě předzásobit. Vláda pro spotřebitele benzin ani naftu neumí ani vyrobit, ani nakoupit. Příklad nízkých cen zůstane jen příslibem. Pokud by se ho vláda snažila naplnit, snadno se dostaneme do situace přidělového systému,“** varuje.

Očekávané problémy se zásobováním trhu

To následně může vyústit i v problém se zásobováním slovenského palivového trhu, potvrdila pro RTVS Zuzana Oprchalová, výkonná ředitelka Slovenské asociace palivového průmyslu a obchodu (SAPPO). Navíc se nacházíme na začátku letní motoristické sezóny, která může být do výrazné míry také ovlivněna.

Co bude tedy embargo na ruskou ropu v praxi znamenat? **„V první řadě to přinese velké napětí na trhu. Uvědomme si, že embargo platí pro všechny státy Evropské unie. Bude jej třeba nastavit na nové typy rop, tedy i na nové výrobky vyrobené z nich. Evropské rafinerie jsou zpravidla nastaveny na tentýž typ ropy. Chcete-li se výrobně přeorientovat, musíte dělat velké technologické změny, ty však potřebují svůj čas,“** uvedla Z. Oprchalová.

Tím nastává velký problém v rafineriích nejen na Slovensku, ale také v okolních rafineriích. Stačí jeden malý výpadek, jedna nepředvídatelná technická událost v kterékoli rafinerii v Evropě, nebo v regionu, a nafty či benzínu bude nedostatek.

Už na konci května Slováci viděli, že ceny například 98 oktanového benzínu stouply nad dvě eura. Je to přirozená reakce trhu. **„Existuje výrazné riziko, že ceny paliv zůstanou vysoké, respektive budou vyšší než bez embarga. Embargo povede k omezení nabídkové strany při systematicky rostoucí poptávce, speciálně po naftě, což by se mělo projevit ve vyšších cenách,“** říká analytik J&T Banky Stanislav Pánis.

Není to jen iluze palivové krize

Do jaké míry je však situace opravdu vážná? Výkonná ředitelka SAPPO tvrdí, že realita se odkryje až časem.

„Jsme na začátku. Krize bude eskalovat nebo bude na vrcholu někdy začátkem příštího roku. Tehdy překleneme osmiměsíční období, které máme pro export ropných výrobků právě z ruské ropy,“ prognózuje pro RTVS Z. Oprchalová.

Otázkou podle ní bude, zda reálná ropa bude skutečně ropovodem Družba nadále téct, nebo ji ruský prezident zastaví, protože to nebude ani desetina toho, co ruský ropovod může reálně přepravovat.

Nelze předvídat, zda lze očekávat reálné omezení vývozu z ruské strany.

„Očekávat můžeme všechno. Nikdo neví, jak se zachová obchodní partner na druhé straně. Tedy zda bude pro něj taková přeprava rentabilní,“ dodává ředitelka SAPPO.

Po otevřeném dialogu v těchto otázkách marně volají zástupci průmyslu, ale i zástupci zaměstnavatelů či dalších důležitých strategických podniků na Slovensku.

Od vlády nemají jasné strategické záměry, ani krizové scénáře, jak chce Slovensko v tomto případě postupovat.

Jedno je jisté. Celý trh s palivy se přeskupí, bude vypadat úplně jinak než dnes. Pokud Slovensko musí přestat exportovat výrobky do ostatních okolních států právě proto, že budou vyrobeny z ruské ropy Ural, tak v tom případě může nastat nedostatek těchto ropných výrobků, upozorňuje Z. Oprchalová.

To znamená, že je třeba velká politická jednání mezi jednotlivými státy Evropské unie na to, jako například rozšířit úzké hrdlo na chorvatské straně ropovodu pro potřeby naší země.

Podle údajů Finského centra pro výzkum energie a čistého vzduchu zaplatila Evropská unie od začátku války více než 32 miliard eur za dovoz ruské ropy. Tento export z pohledu Kremlu samozřejmě znamená velké příjmy do rozpočtu, protože téměř polovina ruské ropy směřuje právě do Evropské unie, uvedla RTVS.

Pomoc Čechům nevisí ve vzduchu

Slovenští politici by měli okamžitě začít přemýšlet o tom, jak finančně ulevit spotřebitelům, ať už firmám, ale i běžným občanům. V Česku i Německu začaly nově zlevňovat pohonné hmoty.

Je to díky dočasnému snížení spotřební daně o 1,50 české koruny (0,06 eura), opatření začalo platit 1. června 2022, až do 30. září 2022. Rovněž zrušila povinné přimíchávání biosložky do paliv a zrušila i silniční daně pro část vozidel .

Německá vláda před pár dny zase snížila daň z pohonných hmot na nadcházející tři měsíce. Kromě toho zavedla celostátní měsíční jízdenku ve veřejné dopravě v hodnotě pouhých devíti eur, a to od 1. června.

Tento měsíční lístek platí ve všech regionálních vlacích a autobusech, stejně jako ve všech systémech městské dopravy po celé zemi. Zlevněné jízdné je dostupné i pro české turisty. Prakticky v každém automatu na lístky lze jednoduše koupit měsíční kupón.

Energetické peklo pro Slováky schválil v Bruselu Heger. Paliva na příděl lze brzy realitou

Hegerova vláda rozhodla politicky, bez diskusí a od bruselského stolu, paliva mohou chybět už v létě. Mezinárodní agentura pro energetiku varuje nejen firmy, ale také domácnosti

Nebudeme se s nikým radit, co se stane s ruskými energiemi. Odpojíme se od nich co nejdříve a rozhodneme od stolu, po poradě v Bruselu. Slováci se tak ocitli v situaci, do které je dostali politici vlády Eduarda Hegera, když v tichosti prosadili podmínky, které jsou pro další fungování země zásadní.

Namísto tří let odpojení se od ruské ropy, dostalo Slovensko jen osm měsíců.

Premiér Eduard Heger se na sociální síti pochlubil, že jsme schválili embargo na ruskou ropu. Za šest měsíců tedy přestane Evropa dovážet ruskou ropu a za osm měsíců i ropné produkty. **„Připomínky Slovenska byly akceptovány. Mou prioritou jsou garance pro naše občany v případě energetických výpadků,“** uvedl.

Nehledě na prázdné fráze, kterými premiér dlouhodobě ovlivňuje, je problém v tom, že nevyjednal pro zemi dobré podmínky. Ba lze otevřeně říci, že šlo o fatální selhání slovenské diplomacie v Bruselu. To, co Slovensko v nejbližších měsících čeká, připomíná bez nadsázky katastrofický scénář, který si uvědomují zřejmě už i na ministerských či vyšších židlich ve vládě.

Zastupování zájmů Slovenska je jednoznačnou kompetencí předsedy vlády, který byl na začátku volebního období dokonce v pozici ministra financí. Svůj postoj ani neprokonzultoval na všech úrovních ministerstev či dalších orgánů státu, nevyjímaje ani odbornou či laickou veřejnost, jak TREND zjišťoval.

Premiér kratší lhůtu tiše podpořil

Proč se Slovensku nepodařilo vyjednat lepší podmínky, jako například dosáhlo Česko? Zřejmě nebyl ze strany premiéra zájem. Ve vysvětlení pro TREND totiž 2. června neuvedl, že by žádal od Bruselu něco jiného. Nezmínil ani resort hospodářství ministra Richarda Sulíka, který se o den na to (3. června) ocitl v palbě zpochybnění dodaných podkladů pod vlivem obvinění György Gyimesiho (OLANO), že svým *„diletantským přístupem a svou leností“* způsobil extrémní škody.

Ministr hospodářství Richard Sulík (SaS) následně na své sociální síti uvedl, že poslanec OLANO nerozumí problematice. *„Pokud mě kritizuje a vyzývá k odstoupení, měl bys v první řadě nastudovat fakta. Embargo odsouhlasil na summitu premiér E. Heger,“* upřesnil ministr.

Premiér nenamítal, že by jeho požadavky byly v něčem v rozporu s těmi v Bruselu. Ropné embargo se nevztahuje na ropu dováženou ropovodem, tím je zajištěna dodávka ropy pro země, které mají problém z krátkodobého hlediska získat ropu z jiných zdrojů, uvedla pro TREND Ľubica Janíková, mluvčí premiéra E. Hegera.

V případě Slovenska je závislost na ruské ropě téměř na úrovni 100 procent *„Slovensko má přechodné období na export ropných výrobků po dobu 8 měsíců. To je třeba odlišovat od výjimky pro Česko - ta se týká importu,“* upřesnila ještě 2. června Ľ. Janíková pro TREND.

Česko je podle ní vysoce závislé na dodávkách ze Slovenska (kupuje 50 procent dieselu v zahraničí) a neumí v krátkodobém horizontu nahradit, proto si vyjednali delší přechodné období (18 měsíců). *„V případě Slovenska jde o jinou situaci, nadále k nám bude proudit ruská ropa, ze které si umíme vyrobit pro vlastní spotřebu potřebné ropné výrobky, exportovat je můžeme po dobu 8 měsíců, do Česka po dobu 18-ti měsíců,“* upřesnila Ľ. Janíková.

Nelze zaručit zásobování trhů

Slovenská rafinerie Slovnaft ohlásila pár hodin po přijetí šestého balíčku sankcí vůči Rusku některé varovné scénáře. Od ledna 2023 přestane zásobovat tuzemský trh palivem. Slovenští řidiči nebudou moci tankovat levná paliva, řádně si připlatí, protože tak za ně rozhodli jejich vrcholoví politici. Výpadek Slovnaftu také ohrozí zásobování evropského trhu pohonnými hmotami, zejména naftou.

Není reálné, aby naše jediná rafinerie za pár měsíců kompletně překopala technologické procesy a přestavila se na jiný typ ropy. Může jí to trvat roky a stát na to bude zřejmě jen přihlížet.

„Současný návrh sankcí nám nedává původně požadovaný tříletý časový prostor pro provedení technologických úprav v rafinérii a logistickém zabezpečení při dovozu a zpracování alternativní ropy. Dosud nám nejsou známy důvody, na jejichž základě se tříleté období změnilo na osm měsíců. Z tohoto důvodu nemůžeme nést případné následky a dopady na slovenskou ekonomiku a zásobování obyvatelstva,“ uvedl pro média Anton Molnár, ředitel komunikace společnosti Slovnaft.

Jisté je, že investice v tomto případě půjdou minimálně do milionů eur, navíc je v pozadí „strašák“ ministra financí Igora Matoviče, který je chtěl zatížit třicetiprocentní daní z ropy.

Slovnaft potřebuje aktuálně zvýšit investice, aby přestavil své technologie co nejdříve a přizpůsobil se aktuální situaci, která na trhu nastala, říká pro TREND František Burda, investiční analytik FinGO.sk.

„Pokud to nestihne, může se stát, že budeme mít nedostatek paliv a ovlivní nás to. Ale na druhé straně jsou firmy na západě, které mohou navýšit kapacitu zpracování ropy už nyní a náš výpadek dovozem na jistý čas vykrýt,“ zamýšlí se analytik.

Embargo bude cenově bolestivé

Analytici to říkají od začátku jasně - Slováky čekají dražší paliva a brzy budou možná i na předělu. Otevřeně o tom mluví například v různých evropských zemích. Evropa by se kvůli napjaté situaci na trhu s ropou v létě mohla setkávat s nedostatkem pohonných hmot, potvrdil 2. června 2022 pro Der Spiegel i šéf Mezinárodní agentury pro energii (IEA) Fatih Birol.

Současnou situaci vyrovnal is ropnou krizí v 70. letech, která podle něj tak zásadní dopady neměla. **„Tehdy to bylo jen o ropě,“** řekl šéf IEA. **„Nyní máme ropnou krizi, plynovou krizi a elektrickou krizi současně,“** dodal.

F. Birol pro německý časopis Spiegel dále uvedl, že **„...když v Evropě a USA začne hlavní dovolenková sezóna, poptávka po palivech stoupne. Potom bychom mohli vidět nedostatek například nafty, benzínu nebo leteckého paliva, zejména v Evropě.“**

Ceny benzínu zlomily koncem uplynulého týdne další rekord - litr pohonné látky stojí již více než 1,80 centů, což jsme zde ještě neměli. Zdražování přitom nemusí být konec, pohonné látky totiž nebude mít brzy kdo vyrábět. **„Logicky menší nabídka znamená dražší paliva a ceny, takže tlak na cenu bude velký,“** uvedl pro TA3 analytik portál Energie pro vás Jozef Badida.

Nové sankce Slovnaftu neumožňují vývoz klíčových produktů na tradiční trhy do Česka, Rakouska či Polska. **„Tím pádem rafinerie bude muset omezit výrobní kapacity pod technologické minimum. V takovém případě bude muset odstavovat továrnu, a to nikdo na Slovensku ani v rámci střední Evropy nechce,“** doplnil Dominik Hapl, analytik společnosti Across Private Investments.

Samozřejmě, nikde není psáno, že se nemohou lídři v Bruselu vrátit k jednacímu stolu a vykomunikovat si nějakou další výjimku nebo změnu již vyjednaných pravidel, dodal pro TA3 D. Hapl.

Ekonomové také upozorňují, že Rusko může zcela ukončit přepravu suroviny přes ropovod Družba na Slovensko, jelikož při tak nízkých objemech Moskva nebude ochotna platit provozní náklady. Případně tak může učinit bez varování, když vypnulo země, které mu za plyn neplatí v rublech. Za poslední dodávku plynu totiž i Slovensko platilo v eurech.

Nedostatek paliv ohrozí i domácnosti

Jak pro TREND říká Martin Hošťák, tajemník Republikové unie zaměstnavatelů, balík sankcí vzal na vědomí. **„Nícméně platí, čím delší přechodné období je, tím větší prostor má průmysl, i jednotlivé podniky pro přípravu a přechod na nové způsoby fungování.“**

Podle aktuálních informací hrozí, že po uplynutí osmi měsíců nebudou moci podniky z dotčených sektorů zaručit zásobování trhu v regionu střední Evropy. To bude mít podle něj následně negativní dopad i na nastavené zpracovatelské kapacity v naší zemi.

„Slovenský trh nebude možné zásobovat. Nedostatkové přitom budou nejen ropné produkty, ale také palivo. Je nezpochybnitelné, že tato opatření mohou mít přímý vliv i na celý tuzemský průmysl. Dopady pravděpodobně pocítí i domácnosti,“ dodal M. Hošťák. Vládní představitelé by měli taková rozhodnutí přijímat vždy jen po důkladné analýze a odborné diskusi s podnikateli.

Postupné odpojení se od ruské ropy podporuje i Asociace průmyslových svazů a dopravy (APZD), ale obávají se časového harmonogramu, který se zásadně změnil oproti původnímu plánu. Podle jejich generálního sekretáře Andreje Lasze je rafinerie Slovnaft ve srovnání s jinými rafineriemi, které dokážou svou produkci umístit na domácích trzích, vysoce proexportně orientovaná.

"Je sporné, zda je za osm měsíců možné objednat, dodat a nainstalovat významné technologické změny, zejména s ohledem na to, že se nacházíme v období vážné materiálové krize," dodal pro TREND.

Problémy budou ve všech sektorech

Problémy ve slovenském průmyslu nebudou jediné, které jsou hrozbou příštích měsíců. Dotknou i ostatní podnikatele, prakticky ve všech sektorech. Stejně tak budou podle F. Burdy pravděpodobně ovlivněny i firmy, které odebírají produkty ze Slovnaftu a mohou v budoucnu zápasit s nedostatkem surovin. Jedná se hlavně o plasty, různé chemické produkty, topný olej.

Kromě toho Slovensko čeká rekordní dražoba, která spadne na ramena všech. Jak říká analytik J&T Banky Stanislav Pánis, existuje výrazné riziko, že ceny paliv zůstanou vysoké, respektive budou vyšší než bez embarga. **"Embargo povede k omezení nabídkové strany při systematicky rostoucí poptávce, speciálně po naftě, což by se mělo projevit do vyšších cen,"** uvedl pro TREND.

Omezení výkonu Slovnaftu způsobí podle něj ještě větší poptávkově nabídkovou nerovnováhu na trhu paliv, což se v tržní ekonomice projevuje standardně tlaky na růst jejich cen. **"Jednoduše embargo znamená, že zaplatíme daň v podobě pomalejšího růstu životní úrovně. Bylo politicky rozhodnuto, že to budeme akceptovat z etických principiálních důvodů nepodporování a oslabení ruského režimu,"** uzavřel S. Pánis.

